

Izbija vsak dan razen sobot, nedelj
in praznikov.
Issued daily except Saturdays,
Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravljalni prostor:
2067 South Lawndale Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4804

LETO—YEAR XXXV. Cena lista je \$6.00 Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO 23, ILL., TOREK, 12. OKTOBRA (OCTOBER 12), 1943 Subscription \$6.00 Yearly ŠTEV.—NUMBER 199 Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918

Američani sestrelili 350 letal, Angleži torpedirali Tirpitz!

Peta ameriška armada povečala pritisk na nemške divizije na italijanski fronti. Zavezniški izvršili nove napade na nemška letališča v Grčiji in na Kreti.—Sovjetske čete zasedle strateške hribe na zapadni strani Dnjepra. Priprave za invazijo Krima.—Američani razbili 61 japonskih letal

London, 11. okt.—V 72 urah, od zadnjega petka do nedelje, so ameriške letelce trdnjave in Liberatorji v poletih nad Nemčijo sestrelili 350 nemških letal, ki so jih skušala zadržati.

London, 11. okt.—Angleška admiralteta poroča, da se je 22. septembra ena sama in mala angleška podmornica prikradla v nemško mornarično pristanišče v severni Norveški in pogladila torped v nemško bojno ladjo Tirpitz s 50.000 tonami. Ko je mostvo podmornice zadnjič pogledalo na Tirpitz, se je nagibal in okoli njega je bilo veliko jezero olja.

Zavezniški stan v Alžiru. 11. okt.—Peta ameriška armada pod poveljstvom generala Marka W. Clarka je povečala pritisk na nemške divizije na 44 milj dolgi fronti ob rekama Voltorno in Calore po okupaciji Pescolamazza, Campolija, Molinare, San Giorgio in Pietrelcina.

Osma britska armada pod poveljstvom generala Bernarda L. Montgomeryja je prodrla pet milj daleč v operacijah na italijanski celini pri Jadranskem morju ter zasedla mesta Cugliogno, Larino, Colletorto in Gamberata. S to armado operirajo tri indijski vojaški oddelki.

Nemci so mobilizirali italijanske delavce za gradnjo utrdb ob reki Voltorni, da ustavijo ali vsaj zavro prodiranje zavezniških čet proti Rimu. Znanje kaže, da bo ozemlje med Neaplom in Rimom poraziščeno ljutih bitk. Več nemških divizij je zbranih na severni strani italijanske prestolnice, ki bodo morale vztrajati v boju proti zavezniškim.

Zavezniška letala so s svojih baz v severni Afriki izvršila nove bombne napade na Grčijo in Kreta, grški otok. Zmetala so več sto ton bomb na nemško letališče Eleusis pri Atenah, ki so razbile petnajst nemških bojnih letal, porušile militaristične naprave in znetile ogromne požare.

Ameriške letelce trdnjave in bombniki so bombardirali letališče pri Sedesu, osem milj proč od Soluna, grške luke. Bombe so povzročile veliko škodo. Nemška letališča na Kreti, Rodosu in drugih otokih so bila tudi tarča bombardiranja iz zraka. Nobeno ameriško bojno letalo ni bilo izgubljeno v teh napadih.

London, 11. okt.—Ruske čete so zasedle strateške višine na zapadni strani Dnjepra po bitki, v kateri je padlo čez dva tisoč nemških vojakov, se glasi radijsko poročilo iz Moskve. Kijev, glavno mesto Ukrajine, je deloma obkrožen. Ruskim četam pomagajo gerilci.

Dalje na severu se ruske kolone vale proti meji Latvije in Poljske. V prodiranju po ozemlju Bele Rusije so zasedle nadaljnjih 800 vasi in naselbin. Prve kolone so dosegle do točke, ki je oddaljena samo devet milj od Gomela, kjer je zbrana močna nemška sila.

Rusko prodiranje proti Vitebsku, drugi nemški vojaški bazi, se nadaljuje. Ena ruska kolona se nahaja 25 milj južnovzhodno od tega mesta, druga pa 20 milj severovzhodno. Ruski oddelki, ki so okupirali Nevel, prodirajo naprej.

Na južnem koncu fronte se ruske armade pripravljajo za invazijo Krima. Tja bodo udrele s Kavkaza, ki so ga okupirale po

Portugalska pred odločitvijo

Parlament se sestal v izrednem zasedanju

Madrid, Španija, 11. okt.—Poročila iz zanesljivih virov javljajo, da bo premier Antonio de Oliveira Salazar nastopil pred parlamentom, ki se je danes sestel v izrednem zasedanju. Pričakuje se, da bo naznanil, da se Portugalska odpove nevtralnosti v sedanjih vojni in da bo dovolila uporabo svojih letalskih in mornaričnih baz zaveznikom.

Nepotrjena poročila pravijo, da je več zavezniških bojnih ladij dospelo do Azorskih otokov, ki tvorijo glavne portugalske baze na Atlantiku. Ta dalje trdijo, da bo Salazar premešal svoj kabinet in odstavil več ministrov.

Portugalsko poslanstvo v Madridu je objavilo komunikacijo s priznanjem, da prihaja važna odločitev in da bo dežela preklcala nevtralnost v prilog lastnim interesom. Možnost je, da bo Portugalska pretrgala diplomatske odnose z Nemčijo in Japonsko in se postavila na stran Združenih narodov.

Porast ameriškega javnega dolga

Washington, D. C., 11. okt.—Ameriški javni dolg bo ob koncu prihodnjega fiskalnega leta dosegel točko javnega dolga vseh ostalih držav na svetu, če se bo denar za financiranje vojne trošil v sedanjem tempu. Tako je izjavil senator Allen J. Ellender, demokrat iz Louisiane. On je predlagal, da mora pomoč, ki jo daje Amerika zaveznikom, priti pod strogo kontrolo in da Amerika dobi v zameno za pomoč baze, surov material in druge koncesije od zaveznikov.

Unija voznikov izvoli uradnike

Chicago, 11. okt.—Prvič po tridesetih letih bodo člani unije voznikov tovornih avtov izvolili uradnike. Zahteve, da se vrše volitve, so bile tako glasne in odločne, da jih voditelji unije niso mogli ignorirati. Doslej je eksekutiva unije postavljala uradnike. Volitve so se pričele v dvoranah unije zidarjev. Eksekutiva se je podala in razpisala volitve, ko je večina članov zaprtila, da ne bodo plačevali članarine. Unija ima čez 5000 članov.

OPOZICIJA PROTI VRNITVI RUDARJEV SE KRHA

Poročilo resolucijskega odseka pred konvencijo ADF

LEWIS ODSTRANIL VSE OVIRE

Boston, Mass., 11. okt.—Vsa znamenja kažejo, da bo John L. Lewis zmagovalno privedel svojo rudarsko unijo UMWA v Ameriško delavsko federacijo. Opozicija, ki je v prvih dneh prevladovala na konvenciji ADF proti vrnitvi, se je zrušila.

Danes bo resolucijski odsek, ki mu načeljuje Matthew Woll, predsednik unije bakrorezov in podpredsednik ADF, predložil poročilo konvenciji v prilog Lewisovi uniji. Edini pogoj je, da mora Lewis izravnati jurisdikcijske spore med petdesetim distriktom UMWA in unijami ADF. V tem distriktu so farmarji, tovarniški, kemični in drugi delavci.

Lewis je zadnji teden gladil pot za vrnitev UMWA v federacijo. Poslal je pismo Wollu z deklaracijo, da se spor med petdesetim distriktom in unijami ADF lahko izravna. Člani posebnega odseka rudarske unije, kateremu bo morda načeloval Lewis, pridejo v Buffalo, kjer se bodo sestali s člani posebnega odseka ADF. Načelnik slednjega je Daniel Tobin, predsednik bratovščine voznikov. Člani tega odseka so se prej pogajali s člani Lewisovega odseka glede vrnitve rudarske unije v federacijo.

Edina opozicija proti vrnitvi UMWA je s strani progresivne rudarske unije, katere glavni stan je v Springfieldu, Ill. Lloyd Thrush, predsednik in John Marchiando, tajnik, sta edina delegata na konvenciji, ki se vodita opozicijo proti vrnitvi UMWA. Zadnji teden je bila opozicija še močna, toda zdaj sta Thrush in Marchiando osamljena. Prej sta bila uverjena, da imata oporo pri delegatih 25 mednarodnih unij.

Domače vesti

Obiski in pozdravi
Chicago. — Mary Oceppek iz Springfielda, Ill., je 9. t. m. obiskala gl. urad SNP in uredništvo Prosveta.

Novi grobovi v Californiji

Sacramento, Calif. — Pred časom je tukaj umrl Anton Fon, star 54 let in doma iz Kamina pri Tolminu na Goriškem. V Ameriki je bil 30 let in zapušča ženo ter sina, v Montani pa brata. — Dalje so našli mrtvo v postelji Terezijo Trselič, staro 83 let in rojeno pri Žužemberku na Dolenjskem. V zadnjem januarju so ji odrezali nogo zaradi otrpjenosti žil in od tistega časa ni bila več zdrava. V Ameriki je bila 53 let in tukaj zapušča dva hčeri in več vnukov ter pravnukov, drugje v Ameriki pa sina in tri hčere.

Iz Clevelanda

Cleveland. — Dne 8. t. m. je po dolgi bolezni umrl Andrej Ruševar, star 76 let in rojen v Rašči pri Velikih Laščah. V Ameriki je bil 40 let in tukaj zapušča dve vnukinji, v starem kraju pa ženo, sina in hčer. — Istega dne je umrl Frank Mivšek, star 62 let in doma z Vrhnike. V Ameriki je bil 36 let in tukaj zapušča ženo, dva sinova, hčer in brata, v Chicagu pa sestro Jennie Velkoverh.

Kaišek ustoličen kot predsednik Kitajske

Čungking, Kitajska, 11. okt.—General Čiang Kaišek je bil ustoličen kot predsednik Kitajske včeraj, ko je ljudstvo praznovalo 32-letnico ustanovitve kitajske republike. On je nasledil Linna Sena, ki je pred nekaj tedni umrl. Sen je bil predsednik od l. 1932. Kaišek je v svojem govoru obljubil, da se bo držal naukov Dr. Suna Jatsena, ustanovitelja republike, delal za dosego trajnega mira na svetu in ustavno vladno doma.

Velika ameriška pomoč zaveznikom

Washington, D. C., 11. okt.—Urad za vojne informacije je razkril, da so zavezniški v prvih osmih mesecih tega leta dobili devet odstotkov od skupne produkcije živeža v Ameriki. To je tri odstotke več v primeru z lanskim letom. Zavezniški dobivajo ameriška živila na temelju posojilno-najemninskega zakona.

Bitke med gerilci in Nemci v Trstu!

Roosevelt poslal noto Argentini

Poslanik Armour na poti v Buenos Aires

Montevideo, Urugvaj, 11. okt. Doznava se, da je predsednik Roosevelt poslal Pedru Ramirezu, predsedniku Argentine, osebno noto, v kateri izraža obžalovanje, ker je Argentina še vedno nevtralna v tej vojni, kar je v korist osi.

Rooseveltovo noto bo izročil Ramirezu ameriški poslanik Norman Armour, ki se vrača v Buenos Aires. Ta baje izraža tudi upanje, da bodo odnosi med Ameriko in Argentino prinesli dober rezultat, čeprav se je slednja odločila proti pretrganju vezi z Nemčijo in Japonsko.

Naznanilo, da se Armour vrača kot poslanik v Argentino in da je ameriška vlada sprejela imenovanje dr. Adriana Escobara za poslanika Argentine v Washingtonu, se smatra za udarec demokratičnim elementom v Argentini in v drugih latinskih republikah. Escobar je znan kot prijatelj španskega diktatorja Franca in on se je silno trudil v naporih, da Argentina ostane nevtralna v tej vojni. Nacijski, fašistični in falangistični listi mu pojo slavospeve.

Demokratski krogi v Argentini trdijo, da je bil Escobar izbran za poslanika v Washingtonu, ker zastopa isto stališče kot Ramirez. On bo nasledil Filipa A. Espila, ki je bil argentinski poslanik v Washingtonu dvajset let.

Avtna unija zaključila konvencijo

Protistavkovno stališče potrjeno

Buffalo, N. Y., 11. okt.—Osmo konvencija unije združenih avtnih delavcev, ki je včlanjena v Kongresu industrijskih organizacij, je bila včeraj končana. Pred zaključanjem so delegatje sprejeli resolucijo, da bo unija držala besedo, dano predsedniku Rooseveltu, da delavci ne bodo stavkali, dokler traja vojna.

Delegatje so se odzvali apelu R. J. Thomasa, predsednika unije, in Philipa Murrayja, predsednika CIO, naj ponovno odobri protistavkovno stališče. Zadevna resolucija je bila sprejeta z ogromno večino glasov.

Konvencija se je izrekla za revizijo mezdne formule "malega jekla," ki prepoveduje zvišanje plač za več kot petnajst odstotkov in za takojšen preklcik Connally-Smithovega protistavkovnega zakona. Dalje se je izrekla za nadaljevanje kampanje proti draginji in za ustalitev cen na točki, ki je prevladovala v septembru preteklega leta.

Delegatje so vztrajali pri zahtevi, da vlada zaseže tovarne kompanij, ki se nočejo pogajati z unijami. Zasego naj odredi predsednik Roosevelt na podlagi vojne oblasti, katero je dobil od kongresa.

Nelson dospel v Moskvu iz Perzije

Moskva, 11. okt.—Donald M. Nelson, načelnik ameriškega odbora za vojno produkcijo, je dospel sem z letalom iz Teherana, Perzija. On in ameriški veščaki, ki ga spremljajo, bodo obiskali ruske vojne tovarne.

Osvobodilna armada v ofenzivi pri Zagrebu

EMISARJI MIHAJLOVIČA V KAIRU

London, 11. okt.—Nemške čete, ki držijo Trst, so se morale umakniti v središče mesta pod pritiskom oddelkov jugoslovanske osvobodilne armade v predmestjih. Srdite bitke med enotami te armade in Nemci divjajo v predmestjih in na južni strani Trsta, ker skušajo enote pogoniti Nemce iz mesta.

Komunike iz glavnega stana generala Josipa Brozovića, poveljnika osvobodilne armade, da so se Nemci umaknili iz več krajev, ne razkriva obsega operacij njegove sile v Trstu in okolici. Poročila trdijo, da so partizanski gerilci odbili protinapade nemških pehotnih in oklopnih kolon v severovzhodni Italiji, na Istrskem polotoku južno od Trsta in da se druge gerilske grupe v Sloveniji bore za popolno kontrolo železnice Ljubljana-Trst.

Oddelki osvobodilne armade na Hrvaškem so v ofenzivi, katere cilj je okupacija Zagreba, kjer je sedež vlade "poglavnik" Pavelić, Hitlerjeve lutke. Prej objavljena poročila so se glasila, da je Zagreb obkrožen, zdaj objavljena vest pa trdi, da sta železniški progi med Zagrebom in Budimpešto ter med Zagrebom in Koprivnico, 45 milj severovzhodno, "skoro" v partizanskih rokah. Železniška postaja pri Vrbovcu, 22 milj vzhodno od Zagreba, je bila razdejana. Gerilske operacije so uspešne v južnozahodnem delu Hrvaške in ob železnici, ki spaja Zagreb z Reko in Splitom.

(Časniška agentura generala Mihajlovića poroča po radiu, da so četniki razdejali glavno železniško postajo in skladišča v Čačku, 65 milj južno od Belgrada, nakar so Nemci pobili 180 ljudi. Poročilo trdi, da je general Milan Nedić, predsednik lutkovske vlade, odredil mobilizacijo Srbov in da jih je mnogo pobegnilo v hribe, kjer so se pridružili Mihajlovičevi armadi. Mobilizacija je bila odrejena za obrambo srbskih mej, ki bodo kmalu raztegnjene na podlagi načrta, katerega je odobril Hitler.)

Kairo, Egipt, 11. okt.—General Draža Mihajlović lahko postavi armado 180.000 mož na bojišče in to število se lahko zviša na 300.000 mož, če Mihajlović dobi dovolj orožja. Tako so izjavili štirje jugoslovanski častniki, Mihajlovičevi emisarji, ki so dospeli v Kairo iz Brindisija, Italija, kamor so se prej pripeljali iz Jugoslavije. Polkovnik, ki je poveljeval oddelku četnikov, je dejal, da je vprašanje oborožitve Mihajlovičeve armade glavni problem. Vsi člani misije so izrazili upanje, da se bodo kmalu vrnili v Jugoslavijo in tam nadaljevali borbo proti nemški okupacijski sili.

Polkovnik je povedal, da je navezal stike z italijanskimi častniki 9. septembra, ko je bil informiran o sklenitvi premirja med Italijo in zavezniki. Italijanski častniki so ga uljudno sprejeli in mu povedali, da so dobili ukaz, naj branijo dalmatinsko obrežje s pomočjo jugoslovanskih gerilcev. Polkovnik je ob tej priliki izvedel, da se je v dotičnem kraju tri dni prej nahajal nemški feldmaršal Erwin Rommel. Naslednji dan se je imel vršiti spet sestanek med njim in italijanskimi častniki, ki pa so ga prej informirali, da so nemške čete na poti v distrikt in da se morajo italijanske čete umakniti.

Predpisana zdravila bolnemu svetu.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrti leta; za Chicago in okolice Cook Co., \$7.50 za leto, \$3.75 za pol leta; za inosestavno \$9.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi, itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima slik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Glasovi iz nasebin

Priznanje milvauskim Slovincem

Milwaukee. — Cast vam, Slovenci in Slovence v Milwaukeeju in West Allisu! Moja prijetna dolžnost je, da se javno zahvalim vsem, ki ste na ta ali drug način pripomogli do takojšnjega uspeha našega slovenskega dneva za prodajo vojnih bondov (Slovenian War Bond Drive) 12. septembra.

Da naš trud ne bo zaman, je izgledalo že 14 dni pred praznovanjem, ker povsod je vladalo navdušenje za to akcijo. Potem, ko smo videli v kako velikem številu so se udeležili posebno razna društva parade, mi je srce močnejše utripalo od veselja, toda, da bodo naši ljudje segli v žepu in kupili nad \$180,000.00 vojnih bondov, se ne bi sanjalo ne meni, ne kateremukoli članu odbora. Naročila za bonde pa še vedno prihajajo in do tega pisanja (30. sept.) stoji vsota že skoraj \$180,000.00.

Lahko si torej predstavljate radost in zadovoljnost, katero ste nam napravili s svojim blagodušnim sodelovanjem. Niste pa vzradostili samo mene in odbora — storili ste mnogo več. Dokazali ste naši novi domovini Ameriki, da smo Slovenci dobri, lojalni državljani in ta dokaz bo vpisan permanentno v ameriški zgodovini.

Moja častna zahvala torej mojim sodelavcem v odboru in vsem, ki ste pomagali v dvorani. Nadalje vsem, ki ste nastopili na odru s petjem, godbo, ples ali govori. Najlepša zahvala je na mestu tudi društvom za tako lepo udeležbo v paradi, bodisi v narodnih nošah, uniformah ali celo s krasnimi pomembnimi floti.

Naj ne pozabim zahvale nabiralcem za ambulančni fond ter društvom, ki so prispevala ter seveda tudi posameznim darovalcem. Nabralo se je mnogo več kot \$1780, kar je stala ambulanca. Darovali smo iz tega že \$500.00. Rečem vam, iz ostanka smo priredili domačo zabavo v joku Billy Mitchell Fielda, ko so sodelovali v paradi, a preostanek bo slovensko darilo organizaciji U.S.O. za ameriške vojske. Denar mora biti porabljen v vojaške svrhe. Podrobno poročilo o vsem bo objavljeno, kadar bo vse urejeno in zaključeno.

Iz zgorajšnjih podatkov lahko vidite, da je bila cela stvar jako obširna in delokrog tako velik, da bi bilo treba skoraj knjižice, če bi se imenovala vsa imena, a se bo vsakdo strinjal, da to ni mogoče. Vsakdo se je zavedal, da gre za plemenito patriotično stvar in vsakdo je radevolje pomagal in izvršil svojo nalogo stoprocentno. Dolžnost pa je, da imenujem dva darovalca za ambulančni sklad, namreč Franka Sodena, ki je podaril \$600.00 in Louis Medved \$100.00, ki sta v resnici omogočila prireditve takšne zabave v joku, da bodo govorili o njej širom sveta, kajti mnogi so se prostovoljno izrazili, da tako dobre večerje in tako prijetne zabave kot smo jim priredili Slovenci niso bili še nikjer deležni. Dosedaj sem prejela tudi sle-

deči pismi, ki jih priobčujem, ker sta kôt zahvala vsem Slovincem, ki so kaj darovali za nakup ambulance.

ARMY AIR BASE

Billy Mitchell Field, Milwaukee, Wisconsin

Dear Mrs. Schlosar:

This letter was sent to us to be forwarded to you.

We also want to express our sincere thanks, thru you, to the Slovenian people of the Milwaukee County Chapter who have so graciously and willingly shown this spirit of patriotism.

At the same time, we want to thank you in advance for the plans which are being made by your organization for a social gathering of those who participated in the parade.

Sincerely,

Harry T. Wood, Lt. Col., Air Corps Commander.

WAR DEPARTMENT

Washington, D. C.

Dear Mrs. Schlosar:

This office is in receipt of a letter from the Chief, Division of Bookkeeping and Warrants, Treasury Department, relative to a check in the amount of \$1,780.00 donated by the Slovenian Section of Milwaukee County National Groups for the purchase of an ambulance for the United States Army.

The Secretary of the Treasury is being requested to utilize these funds for the purpose expressed.

Existing policy of the War Department prohibits the earmarking of donations for a specific organization or for service in a particular locality.

Please convey to the members of your organizations the sincere appreciation of the War Department for this contribution and the patriotic spirit which motivated their action.

Sincerely yours,

H. B. Lewis, Brig. General, Acting Adjutant General.

Moja prisrčna zahvala prav vsem še enkrat v imenu celokupnega odbora.

Josephine Schlosar, načelnica slovenskega odbora za prodajo vojnih bondov.

Nekoliko komentarja

Zopet bo nekoliko komentarja, toda ne vem, če me bo prijatelj George Gornik razumel ali ne. Zanjč je rekel, naj me "Bog razume." Bi bilo res dobro, če bi Bog razumel še koga drugega kot mene. Na primer to zverženo mednarodno politiko, da ne govorimo o domači, ki jo načelniki zavezniških vlad uganjajo krizem sveta v imenu demokracije. In sicer ne samo v Washingtonu in Londonu, marveč tudi v Moskvi. (Zdaj sem že gotov, da me George zopet ne bo "razumel.")

Zadnje dni sem čital ali slišal po radiu dvoje prav značilnih vesti. Prva je, da je fašist Badoglio v svojem prvem intervjuu s časnikarji objubil "popolno demokracijo" Italijanom. Da svet res dokaže svoje globoko spreobrnjenje v pristnega "demokrata," je takoj za tistim intervjujem tudi — "demokratizir-

Ameriška toplaška posadka bombardira Japonce pri Salamuvi, Nova Gvineja.

ral" svojo vladno ali "vlado". Iz generalnega štaba je na primer vrget par čistokrvnih fašističnih generalov, ki se niso hoteli kar čez noč spremeniti v "demokrate," kot sta se na primer Badoglio in njegov degenerirani kralj Emanuel, in na njihova mesta imenoval par "manj fašističnih" generalov. Za šefa generalnega štaba je postavil nekega generala (njegovega imena nisem ujel po radiu), ki je po okupaciji Slovenije tako uljudno in človečansko nastopal v "Lubianški provinci," da ga je jugoslovanska zamejna vlada postavila na vrh liste — takoj za Hitlerjem in Mussolinijem — glavnih vojnih zločincev, ki imajo priti pred sodišče mednarodne pravice. Odgovoren je za celo vrsto barbarskih fašističnih zločinov v Sloveniji.

Tako je Badoglijeva vlada dobila zopet nekaj odličnih "demokratov." Koliko je ta vlada samostojna, je še svetovna uganja. Ker pa se nahaja tudi v "ubežništvu" v Siciliji in pod protekcijo vojaških in diplomatičnih vodjev angleških in ameriških invazijskih sil, Badoglio skoraj ni napravil te spremembe v svojem generalnem štabu brez posvetovanja s svojimi gospodarji — Angleži in Američani. In tako nosita Amerika in Anglija odgovornost za tekočo "demokratizacijo" Badoglijeve vlade, in sicer ne samo v obeh Italijanov, marveč tudi v obeh vseh ljudi, ki imajo oči, da vidijo in možgane, da mislijo.

Tako vidimo — kdor ni slep — da darlanizem cvete v polnem klasju tudi v Italiji in da v francoski Afriki ni bila tista kupčija z Darlan samo vprašanje vojaške "nujnosti." Sedaj se že vidi v jasnih obrisih, da je to definitivna politika Amerike in Anglije v vsem Sredozemlju, kar pomeni, da se bo nadaljevala tudi po drugih deželah, ki jih zasedejo ameriške in angleške poborene sile. V Siciliji in Italiji je bila sicer razpuščena fašistična stranka, toda razen nekaterih najbolj notoričnih fašistov so ostali na krmilu vsi fašistični funkcionarji in uradniki, vsi fašistični župani, policijski načelniki in drugi. Pretveza za to je, češ, da jih zavezniške oblasti potrebujejo za "red" in "mir" ...

Taka je ta stvar. Ves fašistični aparat je ostal kot je bil pod Mussolinijem, le nekateri glavni

fašisti so zleteli. Seveda vseh dni še ni konec. Toda zavezniška politika v Italiji je že jasna. Najboljša označba za to politiko je — darlanizem, kar v obeh ameriške in angleške diplomacije pomeni, da je nekoliko prepletkani fašizem "okey," če služi — "demokraciji," to je zavezniškom. Ampak če človek obsoja tako politiko, tako diplomacijo, se takoj oglasi kak psevdoradikalec, češ, "Bog te naj razume" in "kaj bi ti storil, če bi bil na Churchilllovo ali Rooseveltovo mesto" in dostavi, da "nam je treba Stalina." Ampak z zamenjavanjem slabe politike s slabo politiko se ne pride do dobre politike, pa naj jo vodi Roosevelt in Churchill, ali pa Stalin.

In to me privede do prej omenjene druge novice, ki sem jo čital v zadnji izdaji socialističnega Calla. Ta novica se tiče moskovskega odbora za svobodno Nemčijo, ki ga je ruska vlada sestavila iz nekaterih nemških vodilnih komunistov in ujetih nemških častnikov. Kot je omenjeno v Callu, so v tem odboru tudi nekateri junekerski generali, med njimi neki notorični general Hitlerjevih elitnih čet (S. S. ali "šturmarmej") po imenu Meyer, ki Nemcem pogosto govori po radiu iz Moskve. Tako vidimo darlanizem v cvetju tudi v Moskvi.

Iz podtalnih virov pa prihajajo iz Nemčije vesti, da oni Nemci, ki poslušajo radijske oddaje iz Londona in Moskve, ne verjamejo nikomur. Iz Londona slišijo same grožnje, kaj se bo zgodilo z Nemčijo po vojni, propagandi iz Moskve pa tudi ne verjamejo, dasi jim ne grozi z razkosanjem dežele in zaslužnjem nemškega naroda. Ne verjamejo tej propagandi, ker se ruska vlada poslužuje takih karakterjev za svoje namene kot je notorični nacijski terorist Meyer, znan kot "šturmarski" general po vsej Nemčiji.

V čikaškem Timesu od zadnje srede sem čital zelo dobro analizo politične situacije na Balkanu izpod peresa Pflauma, urednika zunanjih vesti. On piše o homatijah med Turčijo, Rusijo in Anglijo. Pravi, da se Anglija nikakor ne bo hotela odpovedati svoji "sferi vpliva" na Balkanu v prid ruski "sferi vpliva," ki stremi za tem, da zajame ves Balkan. (Angleška "sfera vpliva" je v Jugoslaviji, Grčiji in deloma v Rumuniji, kar je razvidno tudi iz tega, da je Churchill zadnjič v svojem bostonskem govoru slovesno izjavil, da se jugoslovanskemu in grškemu kralju ni treba bati za prestol, pa če ju ljudstvo hoče ali ne.)

Urednik zunanjih vesti čikaškega Timesa pravilno zaključuje, ako si Anglija in Rusija razdelita Balkan, tedaj bo prej ali slej prišlo do nove vojne med obema velesilama. Na drugi strani pride lahko do vojne tudi med Rusijo in Turčijo, če bi prva dobila dominacijo nad Bolgarijo in skušala dobiti kontrolo nad Dardanelami. Tudi Turčija, ne samo Anglija, se boji ruske dominacije Balkana.

Ko sem čital to analizo, sem si mislil: "Vidiš, prava imperialistična politika z obeh strani." In je tudi, pa naj ima človek lahko še tako dobre že-

lje na primer napram Rusiji. Najpametnejša rešitev balkanskega vprašanja bi bila seveda v demokratični Balkanski federaciji, celokupnega evropskega vprašanja pa v Evropski federaciji. Ampak moram ponovno ponoviti, da o taki rešitvi po vseh videzih ne marajo nič slišati ne v Londonu niti v Moskvi — Washington pa sledi imperialističnemu Churchill. A priznati je treba, da do danes tudi z Balkana ni prišel kak vpliven glas za Balkansko federacijo, kajti aspiracije političnih sil so tamkaj oredotocene deloma na Rusijo, v kateri vidijo rešitelja, deloma na nacijski Berlin in deloma na lastne šovinizme — v Jugoslaviji velesrbsstvo, ki se več ali manj naslanja na Anglijo in mrzi Rusijo.

O "balkanskem vprašanju" se bo gotovo bavila bodoča konferenca zunanjih ministrov Rusije, Anglije in Amerike, kakor tudi pozneje Stalin, Churchill in Roosevelt. Če na teh konferencah ne pride do edine pametne rešitve balkanske in celokupnega evropskega vprašanja v sankcionirani pokrajinski federaciji, ki naj bi bile na vrhu povezane v Evropski federaciji, tedaj bo za balkanske narode in bodoči mir res še najbolj, ako prodré ruski vpliv preko vsega Balkana.

To pravim brez vsakih iluzij, kar se tiče Stalinovega režima, ki je makiavelski ali jezuitični od vrha do tal in zasleduje predvsem in edino le ruske interese. Ampak kot pravi prej omenjeni urednik Pflaum, ako si Anglija in Rusija razdelita Balkan v svoje vplivske sfere, bo med tema dvema siloma sčasoma nastale večje trenje in Balkan, sploh vsa Evropa in lahko ves svet se bo zopet znašel v novem plamenu še bolj uničevalne vojne kot je sedanja. Na drugi strani bi bilo tudi več upanja, da bi pod ruskim vplivom prodrle na površje na Balkanu napredno in delavsko orientirane politične sile. Slednjega ni mogoče pričakovati pod vplivom angleškega imperializma, čigar vsa zgodovina pokazuje, da povsod daje zasloble le najbolj reakcionarne politične sile, ki so mu pripravljene služiti v zameno za ohranitev lastnih privilegijev in interesov pri skupnem izkoriščanju in tlačnjenju narodov.

Realna slika bodoče oziroma povojne Evrope torej ni nič lepša ali mikavna. Na eni strani teži vsa angleška in ameriška politika za tem, da po strmoglavljenju nacijskega režima v Evropi ne pride do splošne socialne revolucije, ki bi dala podlago za ustvarjenje Združene Evrope na principih socialistične in združene ekonomije. Današnja politika obeh držav napram Evropi je DARLANIZEM — zopetno posaditev konservativnih ali celo reakcionarnih sil na zrušene prestole. Na drugi strani zasleduje ruska politika napram Evropi v najboljšem primeru nekatere Wilsonove smernice iz zadnje vojne, seveda prirojene zgolj na ruske interese današnjih in tudi bodočih dni.

Ne ena, ne druga stran ne nudi Evropi edine zdrave sanacije njenih gospodarskih in političnih problemov, to je demokracije in Evropske federacije, zgrajene na pokrajinskih federacijah in principih socialistične in združene ekonomije in prijateljstva napram Rusiji, Angliji in vsem ostalemu svetu. Toda dokler ne pride do take sanacije Evrope, je malo upanja na trajen evropski in svetovni mir.

K zaključku naj omenim, da sem čital v avgustovi izdaji magazina Fortune izbornen članek o jugoslovanskem zamejni vladni izpod peresa Stojana Prbičevića, katerega bom skrajni podatki čitateljem Prosvete v prevodu — ako bo čas dopuščal. Anton Garden.

SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE.

Uredništvo Prosvete se koristi izredno agitacije svojih društev in članstva in se propagando svojih idej. Nihakor pa ne se propagando drugih podpornih organizacij. Vse organizacije ima običajno svoj glasilo. Torej agitatorični deli in namena drugih podpornih organizacij in njih društev naj se ne piše v Prosveto.

Datum v oklepaju na primer (Oktober 31, 1943), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Kritične tedenske misli

Isti časnikarski viri, ki so pred dvema tednoma sporočili iz Washingtona, da je Jugoslavija na programu zavezniške invazije ta mesec, so zadnji teden "izvedeli," da je invazija Jugoslavije in Balkana sploh odložena na prihodnji pomlad na pritisk sovjetske vlade. Sovjeti imajo baje posebne račune glede Balkana in Turčije, ki imajo biti rešeni na moskovski konferenci z Ameriko in Anglijo, če pa bi Američani in Angleži navalili na Balkan pred rešitvijo teh računov, ne bo to sovjetom po volji.

Kaj je na tej govorici? Sovjetom ni bilo po volji, ker so zavezniški invadirali Italijo namesto Francije od zapada, toda zavezniški so ostali pri svojem načrtu. Priprave za naval na Balkan so že v teku. Kaj drugega naj bi bilo angleško osvajanje otokov v Egejskem morju? Kaj drugega naj bi bili letalski napadi na letališča na Grškem? Raymond Gram Swing je te dni dejal po radiu, da ni nobenega dvoma, da bodo zavezniški še to jesen odprli direktno pot v Jugoslavijo skozi neko dalmatinsko luko za zalaganje gerilcev s tanki, težkimi topovi in strelivom. V ta namen je zavezniško poveljstvo v Afriki že poslalo (menda po zraku) častnike k Mihajloviću in Brozoviću.

Sovjetski poslanik Andrej Gromijkov v Washingtonu je zadnji teden, ko se je formalno predstavil predsedniku Rooseveltu v Beli hiši, izrazil toplo željo za prijateljsko sodelovanje med Ameriko in Rusijo po vojni. Gromijkov je rekel, da so sovjeti zelo hvaležni Ameriki za njeno obilno pomoč v letalih, tankih, topovih, strelivu in živežu—in to je lahko podlaga za bodoče prijateljstvo. To so lepe besede. Kooperacija je možna, ampak le na podlagi kompromisov z obeh strani. Če bodo sovjeti popustili, kjer bo treba, bodo našli ameriške napredne sile pripravljene na gospodarsko kooperacijo. Če je kooperacija možna v vojni, zakaj ne bi bila v miru?

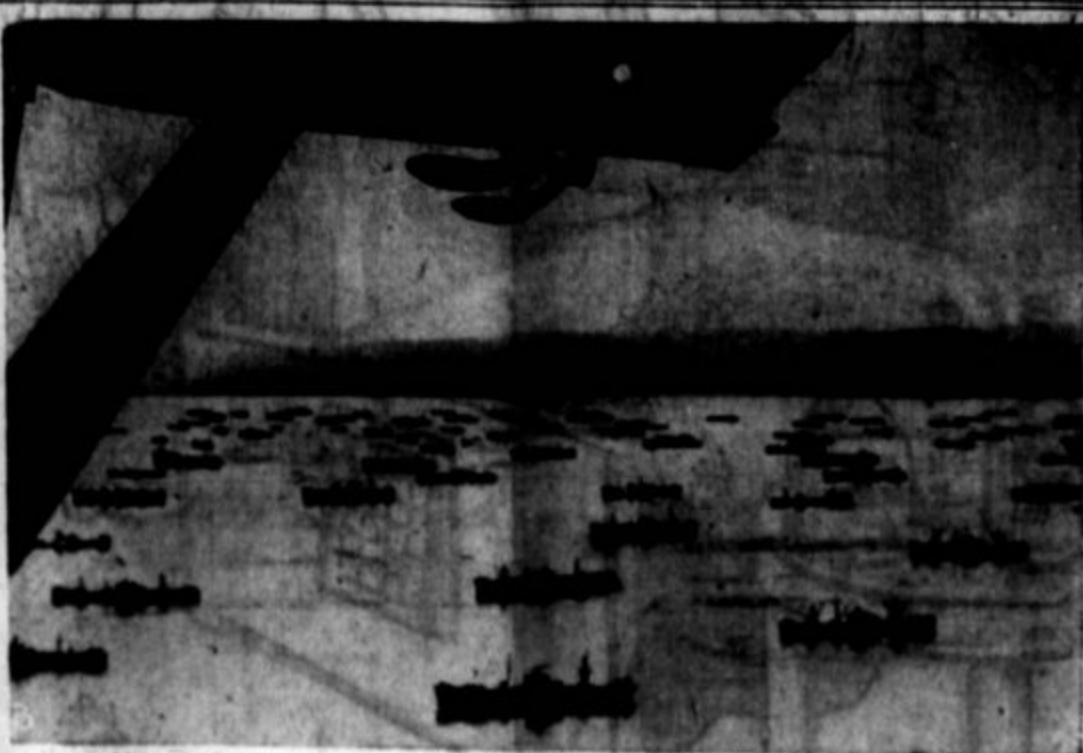
Iz Washingtona poročajo, da se OWI (Office of War Information) pogaja s sovjetsko vlado za ustanovitev svojega urada v Moskvi z namenom, da bi ta urad stalno informiral Ruse v njihovem jeziku o razmerah v Ameriki in delovanju ameriške demokracije. To bi bil prvi urad te vrste v Sovjetski uniji. Do danes Rusi ne vedo ničesar o Ameriki razen onega, kar jim pripovedujejo že 25 let pristranska komunistična propaganda. Dali bo ameriški vladi uspel ta poskus, se še ne ve. Če Stalinova vlada dovoli ustanovitev urada OWI v Moskvi za svobodno (brezcenzurno) razširjanje ameriških vesti v Rusiji, bo to prva velika koneksija, katero bi sovjeti dali kakšni inozemski vladi.

Idea je imenitna. Sovjetska (komunistična) propaganda v ameriškem tisku je svobodna; lahko pripoveduje o razmerah v Rusiji, kar hoče, nihče ji tega ne brani. Sovjetska diktatura pa tega doleje ne dovoljuje ameriški demokratični propagandi, katere bi seveda morala biti objektivna, to je nepristranska. In baš s to koncesijo, da bi dovolil ameriški demokraciji enako svobodo na ruskih tleh, bi Stalin najlepše manifestiral iskreno željo sovjetov (katero je izrazil poslanik Gromijkov v Washingtonu) za prijateljsko sodelovanje z Ameriko po vojni. Odlok, ki ga stori Stalinova vlada v tej zadevi, bo jasno pokazal, kakšno sodelovanje hoče Stalin: samo v svojem interesu ali v interesu obeh.

Pet senatorjev je čez poletje obiskalo ameriška bojišča in pred dnevi so se vrnili v Washington. Ameriški poročevalci so že prej javili, da so bili ti senatorji več ali manj v nadlego ameriškim poveljnikom, ki nimajo časa za obiskovalce. Njihove prve izjave so pa pokazale, da bo njihov "izlet" na fronte več škodil vojnemu naporu Amerike kot koristil. Senatorji so se namreč vrnili—veliki eksperti, ki zdaj vse vedo o vojni in lahko dajejo navodila poveljstvu, namreč, med drugim, da mora poveljstvo v bodoče dati v javnost bolj točna in resnična poročila glede dogodkov na frontah. Kako so senatorji v kratkem času dognali, da se poveljniki lažejo v poročilih, niso povedali.

Senator Brewster (republikanec), eden izmed ekskurzijske peto-vice, je tudi prinesel domov važno odkritje, da Anglija izkorišča Ameriko s tem, da rabi ameriški petroleje za bojne operacije, svoj petrolej v Mali Aziji pa "špara" za trgovino po vojni. (Najbrž je to izvedel od kakšnega "nevtralnega" Irca!) V Londonu je seveda zavrnilo in odgovorni angleški krogi so odgovorili s pojasnilom, ki je lahko prepričevalno za vsakogar, le za ameriške nacionaliste (in fašiste) ne bo nikdar. Petrolej dovažajo od tam, odkoder je transportacija najbližja, da hitro pride. Transportacija iz Amerike je bila—do okupacije Sicilije in odprtja Sredozemlja—3000 milj, transportacija iz Male Azije okoli Afrike pa 10,000 milj.

Migljajev je mnogo, da vsak čas izbruhne zavezniška ofenziva v Burmi. Priprave za to veliko ofenzivo—ki ima iztirati Japonce ne samo iz Burme, temveč tudi iz Thailanda (Siam), Malaje in Indokine—so v teku že šest mesecev. To bo prva zavezniška ofenziva na celini Azije in njen glavni namen je—odpreti zvezo s Kitajsko. Istočasno se bo nadaljevala ameriško-avstralska otoška ofenziva na Novi Gvineji, Solomonih in kasneje na Gilbertih. Dve močnejši ofenzivi, ki—upajmo—do prihodnje pomladi izrineta Japonce iz južne Azije in z južnega Pacifika. Kaj, če bi bila vojna v Evropi medtem že končana!—

Slika kaže zavezniške vojaške transporte na poti iz Afrike v Italijo.

Pismo iz Londona

(Izvirno poročilo Prosvet)
16. septembra 1943.

Poslednje vesti iz naše domovine oznanjajo svetu, da so gerilci osvobodili in države vso Dalmacijo, da so obkolili Ljubljano, ki je še edina v italijanskih rokah; da imajo v svojih rokah skoraj vso Dalmacijo, da je Split obkrožen od njihovih čet; da so osvojili otok Hvar in Brač. To so velike vesti. Težko bi jih bilo verjeti, da niso prišle ob neslovesnega italijanskega razvala. V teh prilikah pa kažejo, da naši gerilci vedo, kdaj in kje morajo biti na mestu in mariti. Niso zamudili pravega trenutka. Pripravili so zavezniški pristanišča na naši obali, da prejmejo prijateljske, ne sovražne čete, če se izkrcajo. Zdej so na zavezniških, da oni ne začnejo trenotno, da ne bodo naše čete in boji zastoj. Bodo gerilke čete v stanju držati te važne točke, dokler jim ne pridejo zavezniške armade na pomoč? Kolgo jih ne bodo mogli držati.

Od generala Maitlanda Wilsona je odvisno, kdaj jim pridejo zavezniške armade na pomoč. To je glavni poveljnik armade srednjega vzhoda. V njegovem gradu v Kairu visijo zemljevidi, ki spadata pod njegovo poveljstvo. Balkan je danes glavni med temi deželami. On vodi zavezniške armade, ki izkrcajo pri nas, on jih zdaj pripeljeva za to, pod njegovim poveljstvom bodo osvobodili general Wilson bo pregledal čete, ki so pozdravili in govorili s gerilcem ob premirju z Italijo. Povedal jim je, naj čajo njegovih povelj. Povedal je italijanom na naših tleh, da so pod njegovo komando, odar je Italija sklenila premirje zavezniški. Nekateri časopisi poročajo, da je poslal general Wilson svoje oficirje v Grčijo in Jugoslavijo, da tam delajo skupaj z gerilskimi voditelji.

Churchill je napravil velik čuden generalu Wilsonu, ko ga imenoval za "enega med najbojnejšimi taktiki, ki jih imamo v naši armadi." Drugo poveljstvo, ki govori o njegovih izrednih sposobnostih, je, da je glavni pomočnik generalu Wellu, ko sta skupaj zamislila izpeljava pohod osme armade — niske armade — od Egipta preko Cirenajke in Libije do Bengazije v prvi sešar, ki je stopila Italija v vojno. To so bile naše prve znamenite vojne na suhem, prve edine po dobljeni zračni bitki Battle of Britain.

General Wilson je že bil z anško armado na Balkanu v tej bitki. Bil je poveljnik angleških čet, ki so prišle pomagati v onih usodnih dneh pred padcem Jugoslavije in evakuacijo Krete. Videl je, kako so se gerilci na atenskih ulicah poslavljali od angleških vojakov, jo, prosili: Pridite kmalu nam! Tega general ni pozabil. Obzreval je težko čaka dneve, da bi šel nazaj na Balkan. Vojno, da je sedel v grškem tanišču na visokem kupu, njega in čakal, da pride ladja, ga odpelje. Nemci so bili le nekaj ur vožnje od mesta. Taki ne odhajajo običajno angleški gerilci iz dežel, da bi se ne vrili nikoli več.

Po izgubljeni Grčiji je vodil je za Sirijo. Bili so kratki in težki. Mogoče je bil najtežji oni, ki je sledil vojaški znak, ko so sedeli na enem koncu "free fighting French", na drugem koncu pa Vichyjski francoski sredi med njimi general Wilson. Preko njegove glave so letele obtožbe in očitki proti Franciji. Pravijo, da ni bil enkrat izgubil potrpežljivosti. Po dveh dneh prekanja bil konec tak, da je zmagoval. Angleški general povabil generala premaganega Vichyja na "srečanje". Od takrat je bil Wilson spet na Balkan, bo imel opravka z razvojnimi deželami. Bog mu daj sreče pri težki nalogi, da bo prav so ljudje po njihovem delu, in po edino, po nikakih drugih razlogih. Vse v bodočnosti od tega.

V Kairu je bil od vsega po-

Arabi imajo radi ogromne, masivne ljudi; gledajo jih, kakor bogove, ki so prišli na zemljo. General Wilson je imel velike uspehe med njimi v severni Afriki in na Srednjem vzhodu. Postavljen je bil za prvega in edinega angleškega guvernerja Cirenajke, ko sta jo z Wawelom vzela Italijanom. Ali bila je to kratka doba v življenjski kroniki zadnjih let v afriški Dorni.

Ne vem, zakaj bi njegova srajca z zavijanimi rokavi in njegove kratke hlače ne bile v čast med balkanskimi gerilci. Ta ljudska armada "sans-culottes" v najrazličnejših uniformah in brez njih — ni to človek, da si ga izberejo za svojega? Slovenski gerilci bi ga morda rajši videli v smučarski obleki. Pa kdo ve, če ne bodo negovj belili balkanskih gora, predno pride Wilsonova vojska do njih.

Najnovejša vesti naznanjajo svetu, da so gerilci že zavzeli Split, najvažnejše pristanišče na Jadranu. Stari Trogir, Klis in Solin: vsa ta mesta so v njihovih rokah. Tam zdaj stoje in čakajo. In gledajo preko Jadrana, odkod pridejo zavezniški. Z zapada, juga ali vzhoda?

Ameriški general W. B. Smith podpisuje premirje s Italijo v imenu zavezniškov v navzočnosti drugih častnikov. V imenu Italije je premirje podpisal general G. Castellano.

Poročilo očitovca

O RAZVOJU BITKE PRI SALERNU
(Office of War Information)

Poveljnik Frank C. Grismer, ki služi v mornarici, je pretekli teden kot očividec opisal bitko pri Salernu. Imenoval je divje borbe na obali "krvavo, grdo stvar, katere morda ne boste radi slišali." Toda, kar nam je povedal, je opis tega, kako so britanski in ameriški vojniki zdaj že slavne 5. armade odbili najhujše nacistične napade, kar so jih bili zmogni ter tako izvajali zmago.

V opisu izkrcanja je poveljnik Grismer poudarjal zaščito, katero so dajali lovci in bombarderji našim četam. "Prednost, ki smo jo imeli nad Nemci v polnem obsegu, je bila — premoč v zraku, mnogo premoč."

Takoj po obstreljevanju iz topov mornarice so se izkrcali britanski komando-oddelki, ameriški "rangerji" in tehnične čete mornarice. Poveljnik pravi: "Ti so vedno prvi." Komando-oddelki in "rangerji" so pospravili gnezda strelskih pušk in baterijskih položajev, ki so se vklopali, in močnejši. "Vse to je dolgo, predno se je naša poglavitna sila izkrcala."

silno osebno noto... Vse te privatne stvari so se ti zdele, da so živo mesto in kri svobode, katero je nacistični tank pohodil in pregazil.

Toda drugi podatek o ravno tej poziciji, ki ga je dal Grismer, je bil posebno značilen za borbenost, ki je to obalo in mostiče je napravilo varno in nam zdaj podarila Neapel. Nekaj ur pozneje je naletel na istem mestu na britanskega vojaka, ki je mirno kahal svoj čaj ob tistem zidovju. "Podarili so mi ga..." je dejal. Skupina teh britanskih vojakov je bila navidezno čisto mirna in prav nič razburjena, pač pa zelo odločna. Naš prijem na obali je bil takrat že ogromna pest, ki je Nemce tako trdo davila, da so se morali umakniti.

Grismer je tudi povedal, da sta bila le dva dneva zares odločilna. "V teku teh dveh dni," je zaključil svoj opis, "so tehnične čete spremenile obalo v zavezniško bazo. Obzorje je bilo kar zasenčeno od zavezniških letal. Nemci pa so se začeli umikati."

Poslanica

AMERIŠKIH UREDNIKOV EVROPSKEMU PODTALNEMU ČASOPISJU
(Office of War Information)

Washington.—Ekskuzivni komite Zveze ameriških urednikov časopisja se je sestel pretekli teden v Washingtonu in sprejel resolucijo, v kateri izraža svoje občudovanje vsem onim, ki skrbijo za izdajanje podtalnih časopisov v zasedenih deželah in vsak dan tvegajo svoja življenja v prizadevanju, da povedo resnico svojim narodom.

Resolucija, katero bo OWI sporočila podtalnemu časopisju, se glasi: "Vsem tovarišem, ki izdajajo podtalne liste v zasedeni Evropi, in vsem njihovim soizrednikom, ki pomagajo pri izvrševanju naloge, povedati resnico navzlic nemškemu pritisku, pošilja Zveza ameriških urednikov svoje pozdrave in jim izraža svoje spoštovanje in občudovanje. Pozdravljamo vas kot ljudi, ki v večni smrtni nevarnosti vršite posel, katerega izvršujemo mi v varnosti in spoštovanju od vseh — kot ljudi, ki dnevno tvegajo svoje življenje za najplemenitejšo tradicijo svobodnega časopisja, kot neobhodne potrebe za svobodne ljudi. Vsa dan prinašate resnico ljudstvom, katerih telesa so v verigah, katerih duše in srca pa so še vedno svobodna; resnično jim bo ohranila to duševno svobodo, dokler ne pride dan, ko skupni napor vseh Zedinjenih narodov vzpostavi svobodo vseh ljudstev povsod na zemlji."

Črtice iz razvojne poti človeštva

Leon Detela
KONEC

Posebno začudenje pa je vzbudilo dejstvo, da so bile skoraj vse najdene pračloveške kosti strahovito zbite, strte in razmetane. Razbite so bile vse lobanje in vse čeljusti in povečini močno ožgane, a niti ena od razbitih cevastih kosti ne kaže sledov ognja. Vseh deset ali več tisoč let, otrok in odraslih oseb, katerim so nekaj pri padale najdene kosti, je moralo umreti strahovito nasilne smrti. Po njihovi smrti je moral nekdo trgati z njih še gorko meso, piti njihovo kri, razbijati njihove cevaste kosti, sesati iz njih še topel, surov kostni mozeg, kuriti ogenj in pripravljati iz posameznih odlomljenih, odsekanih in odtrganih kosov — pečenko. Nihče drugi ni mogel biti to, kot pračlovek sam.

Oboroženo krldelo praljudi je iz sasede napadlo in pobilo drug trop praljudi in zavleklo mrtva trupla v votlino, kjer je priredilo ljudjožrstvo pojedino in se gostilo na njej, dokler ni bil pospravljen zadnji kos mesa. Nasedeni zmagačci so oddali sledovi njihovega početja pa so se ohranili do danes. Ogromno ognjišče v krapinski votlini z vsenakrog razmetanim orodjem je prva velika priča kulture pračloveka, obenem pa tudi priča velikega poba človečnjakov.

Po svoji uvidevnosti in volji izsekava in prekopava prirodo, jo nasaja in poziduje ter ustvarja svoj lastni svet. Orodje, ki ga rabi, nastaja v tempu stvariteljskega duha in nič več ne v tempu razvoja živalskih organov. Strl je tempo cele ostale narave in začel gledati nanjo z drugimi očmi. Nič več ni žival, ki se peha od minute do minute v boju za obstanek; nič več ni njegovo najvišje vodilo: žreti ali požrti biti! O njegovem nadaljnjem razvoju bo odločalo predvsem spoznanje in zmaga ali poraz koristnega, dobrega in lepega.

Neizmerno je število misli, ki jih bo še zamislil in domislil človeški rod. Naj bi zmagale in se uresničile tiste, ki bi čim bolj osvobodile človeški rod njegove živalske dedščine in ga privedle na vedno višave človečanstva, kot sanja vsak resnično kulturni član človeške zajednice.

Najzanimivejša dnevna delavska vesti so v dnevniku "Prosveti." Ali jih čitate vsak dan?

O Angležih

Karel Čapek — (Iz potopisa)
(Nadaljevanje.)

Slavni ljudje
Obiskal sem madamo Tus-

saud.

Madame Tussaud ima muzej slavnih ljudi, namreč njihove vošene figure. Tam so kraljeva družina, MacDonalдово ministrstvo, francoski prezidenti, Dickens in Kipling, maršali, mademoiselle Lenglen, slavni morilci zadnjega stoletja in spomini na Napoleona kakor njegove nogavice, pas a sabljio in klobuk; dalje stojita tam v kotu cesar Viljem in Franc Jožef, ki je za svojo starost kar trden. Pri posebno posrečeni figuri nekoga gospoda v cilindru sem obiskal in iskal v katalogu, kdo je to. Naenkrat se je gospod v cilindru premaknil in odšel; strašno je bilo. Kmalu nato sta dve gospodični iskali po katalogu, koga predstavljam jaz. Pri madami Tussaud sem prišel do precej neprijetnega spoznanja: ali sem popolnoma nesposoben, da bi bral iz človeških obrazov ali pa fiziognomije varajo. Tako me je na primer na prvi pogled zanimal sedeč gospod s kozjo brado, številka 12. V katalogu sem našel: "12. Thomas Neill Cream, usmrčen 1892. S strihinom je zastrupil Matildo Glover. Obdolžen tudi umora treh drugih žensk." Resnično, njegov obraz je zelo sumljiv. "St. 13. Franz Mueller, umoril g. Briggsa v vlaku." Hm. St. 20. Arthur Devereux, usmrčen 1905, imenovan kovčegasti morilec, ker je trupla svojih žrtev skrivaj v kovčegih." Strašno! "St. 21." — ne, ta častitljivi gospod ne more biti "gospa Deyer, morilka otrok iz Readinga." Zdej šele vidim, da sem zamenjal strani v katalogu in prisiljen sem, da popravim svoje vtise: sedeč gospod št. 12 je bil samo Bernard Shaw, št. 13 Louis Bleriot in št. 20 enostavno Guglielmo Marconi.

Nikdar več ne bom sodil ljudi po obrazih.

Popolnik opazuje navadne ljudi

Kaj je angleški gentleman, ne da povedati v kratkih besedah: poznati bi morali vsaj enega angleškega klubskega natakarja ali blagajnika na kolodvoru ali pa vsaj stražnika. Gentleman, to je določena združenost molka, ustrežljivosti, dostojanstva, športa, časopisa in poštenosti. Dva uri vas nasproti vam sedeč gospod v vlaku jezi s tem, da vas niti ne pogleda; hipoma pa vstane in vam da v roke vaš kovčeg, ki ga niste mogli takoj doseči. Tu znajo ljudje vedno drug drugemu pomagati. Toda nikdar si nimajo ničesar povedati, kvečjemu kaj o vremenu. Morda so Angleži zato iznašli vse igre, ker se pri igri ne govorijo. Njihova molčečnost je tako velika, da se niti javno nad vlado ne jeze, nad vlakom ali nad davki. Če vzamete v cellem, je to neveselo, vase zaprto ljudstvo. Namesto gostiln, kjer človek sedi, pije in govori, so iznašli bare, kjer stoje, pijejo in molče. Zgovornejši ljudje se posvete politiki, kakor Lloyd George, ali pisateljevanju. Angleška knjiga mora namreč imeti vsaj štiri sto strani.

Morda tudi iz same molčečnosti požro Angleži polovico vsake besede, drugo polovico pa zmečkajo. Zato se težko z njimi sporazumeš. Vsa dan sem se vozil do postajališča Ladbroke Grove. Pride sprevodnik in mu rečem: "Ledbruk Grow" — "?? E?" — "Ledbruk Gov!" — "?? E?" — "Hevhu Hev!" — "A, Hevhu!" se razveseli sprevodnik in mi da listek za Ladbroke Grove. Nikdar se ne bom naučil.

Ako jih pa bliže spoznate, so zelo prijazni in fini. Nikdar ne govorijo mnogo, ker nikdar o sebi ne govorijo. Zabavajo se kot otroci, toda z najresnejšim, trdim obrazom. V krvi imajo polno etiket, toda pri tem so tako nepriljubljeni kot mladi psi. Trdi so kot kremen; nesposobni, da bi se tujemu prilagodili, konservativni, lojalni; malo plašni in nikdar zaupljivi. Ne morejo iz svoje kože; toda koža je solidna in v vsakem obziru odlična. Ne moreš govoriti z njimi, ne da bi te povabili na kosilo ali na večerjo. Gostiljubi so kakor

sveti Julijan, toda nikdar ne morejo prekoračiti razdalje med človekom in človekom.

Včasih ti je tesno pri srcu, kakor osamljenega se počutiš sredi teh ljubeznivih in ustrežljivih ljudi; toda če bi bil ti otrok, bi videl, da jim smeš več zaupati kakor samemu sebi in bil bi med njimi svoboden in čaščen kakor nikjer na svetu; stražnik bi tebi na ljubo papihnil lica, da bi te spravil v smeh; stari gospod bi se igral s teboj žogo, in belolasa lady bi odložila svoj roman štirih sto strani, da bi te pogledala s svojimi sivo-modrimi in še vedno mladimi očmi.

Obisk v severnem Walesu

Sveto pismo pravi po waleško popolnoma jasno: "Ac efe a ddywedd hefyd wrth y bobledd. Pan welech gwymmw yn cedi e'r gerlewin, yn y fan dyfodd; ac felly y mae." (Luk. XII, 54.) Čeprav pravi to waleško sv. pismo o zapadnem vetru, sem se vendar ob zapadu podal na goro Snowdon ali pravilno Eryri Y Wyddfa, da bi videl vso waleško deželo. Ac felly y mae: ni samo deževalo, temveč zašel sem v oblake in tak mraz, da sem na grebenu Snowdona iskal zavetje pri ognju. Ogenj je lepo gledati in polno lepih stvari lahko razmišljaš. Vodnik mi lahko lepo in pestro razglada. Videl sem bele in sive oblake, še pod srajco sem jih čutil. Vendar mi je bilo dano, da sem videl Lliwedd in Moel Offwrn in Ewmy-Llan in Llyn Ffynon Gwas in Eryi-y-ddysgl. Pa recite, če niso ta lepa imena vredna malo megle, vetra, mraza in oblakov?

Kar se tiče waleškega jezika, je malo težko razumljiv in kakor mi moj učen prijatelj razlaga, tudi kompliciran. Da je to kompliciran jezik, se vidi po tem, da se neka vas nadelež od Anglesea imenuje enostavno Llanfawrlwgwylygerychwrndrobwlantallysallgegegege. Pa da veste, waleška keltičina se kar lepo čuje, posebno iz ust tempolashih deklet skoro francoskega tipa. Stare waleške žene pa nosijo žalibog moške čepice. To je očito ostanek domače noše, h kateri je spadal pri ženskah izredno velik moški cilindar.

Sicer pa Wales nikakor ni tako čuden in strašen kakor njegova krajevna imena. Obiskal sem tudi Carnarvon, glavno mesto Walesa. To mesto je tako daleč, da tam na pošti o naši deželi še pojma nimajo in da ob sedmih zvečer nobene večerje več ne dobiš. Ne vem, zakaj sem ostal tam dva cela dneva. Tam je tudi velik, star grad waleških-princev. Narisal bi ga, pa mi ni šel na papir.

Wales je dežela hribov, Lloyd Georgea, postrvi, izletnikov, črnih krav, škrljevc, gradov, dežja, pevcev in keltakega jezika. Gore so gole in vijoličaste, čudne in polne kamenja. Waleške ovce imajo dolge repove; in če me na kose razrežete, je to vse, kar vem o severnem Walesu. Komur je to premalo, naj se pelje v Carnarvon. V Bangorju je treba prestopiti.

(Dalje prihodnjič.)

Sabotaža v Rumuniji

Bern, 4. okt. (ONA).—Od konca septembra sem se je začela v Rumuniji širiti sabotaža—tako poročajo vesti, ki prihajajo v Švic. Med drugim je bila uničena tovarna za usnje, neka kemična tovarna, orožarna in več večjih industrijskih podjetij, pri čemer je bilo ubitih mnogo ljudi.

Rumunska vlada je zategadelj postavila vsa industrijska podjetja pod vojaško kontrolo. Vsi nastavljeni stoje pod najstrožjim nadzorom in mnogo med njimi jih je bilo aretiranih.

Vsa vojaška posestva pa so bila evakuirana iz takih krajev, ki so gosti naseljeni ter odnešana neznano kam.

Hrvaški interniranci se vračajo iz Italije

Bern, 1. okt. (ONA).—Iz nemških virov prihajajo vesti, da se nahaja 10.000 hrvaških internirancev na poti domov iz Italije. To je nedvomno nov dokaz za to, kako Nemci streme za dosego dobrih odnosov s Hrvati, obenem pa zato, da so resno vznemirjeni radi uspehov gerilskih armad, ki ogrožajo njihovo prometno zvezo v Jugoslaviji.

Slika kaže nemške vojake, katere so Američani ujeli na salernski fronti.

GUSARJI

(Les Filibustiers des Mers)

CLAUDE FARRERE

Poslovenil F. J-o

(Se nadaljuje.)

Tomaž pa sname pokrivalo, se prekriža in pomoli ono malo, kar je znal, molitev za umiranje.

Uro kasneje je luna že kopala vso "Dobro luko" v srebrnem sijaju. Tomaž pa stoji vrh nasipa nad Starim jezom in išče v gosti šumi jamborov zastave svoje nove fregate, "Lepe podlasice". Najde jo, in zamrmra pri sebi: "Zdi se mi, da sem prej pametno napravil, da sem se zmenil z vitezom..."

Umrljive ostanke ranjkega Vincenta Kerdoncuffa je Tomaž izlaska prenesel čez nizki pokopališni zid. Mrlič leži sedaj že celo uro med mrlič. Grmovje, pod katero ga je Tomaž skrili, ga bo pokrivalo še nekaj časa. Dolgo seveda to ne bo trajalo. Časi niso več tisti, kakor nekdanj, in mestna straža vzdigne takoj velik hrup za vsakim ubitim, če ga je tudi smrt doletela v poštenem boju. Morilec je morilec, če tudi v silobranu, — za Tomaža torej stvar ne stoji dobro.

Zato pa se zibljejo v srebrni mesečini nad temnim valovjem štirje jambori "Lepe podlasice" s svojimi desetimi rajnami, srecu v tolažbo. Pri tem pogledu se Tomažu vrne nasmešek v lica:

"Ne, ne v nedeljo," zamrmra, "ampak jutri... da, jutri že, z večerno plimo, če dovolj moj sveti varuh in patron... sidro gori pa hajd!"

Ta trenutek udari deviški zvonec. Prav kasno je že. Na obali odgovarjajo zvonjenju stražni psi z zateglim tuljenjem. Tomaž se še enkrat prekriža, ker se spomni, da tulijo psi morda mrtvega Vincenta.

Toda psi utihnejo, ko jim je bilo dovolj tuljenja, in Tomaž Trublet zavzdihne: "Revež! Večna luč mu naj sveti!"

Kajti Tomaž je sicer korzar, v kljub temu pa njegovo srce ni niti krvoločno niti trdo.

Korzarji

10

Nad povprečnim drogrom malega bramca se je iz koša nagibal stražni mornar ter izpod dlani ostro opazoval nekaj pred seboj v daljavi. Naenkrat pa se skloni, položi obe zaokroženi dlani na usta in zakliče skozi to troblilo na poveljniški most: "Hooj... vidim kopnooo... tričetrt na levo naravnost!"

Čim je mornar nad sidrom zaslišal ta klic, se je zaletel k lini ter zarjul skozi njo pod krov in k baterijam: "Stražar vidi kopno! Levo naravnost! Kopnooo!"

Klic je razburil vso ladjo, kakor če podrezaš v mravljišče. Polovica mornarjev je pričela plezati po vrveh, da prej zagleda zaželjeno kopnino.

Že šestdeset dni je poteklo, odkar so odjadrili iz Dobre luke. To je sicer malo, saj je "Lepa podlasica" izvrstna jadrnica. Vsaka druga ladja bi potrebovala mnogo več časa za teh poldrugitisoč morskih milj razdalje, med Tortugo in Saint-Malo. Ta naglica pomeni tem več, ker se je kapitan Tomaž držal naukov starih mornarjev in skrbno izbiral najboljšo pot, ki ni bila vedno najkrajša. Čim je namreč dospel na višino bretonskih otokov, se je z razpetimi jadrni obrnil na jug, mimo Španije in Portugalske, ter obiskal že znane otoke ob Afriki, Madeiro, Kanarčke in Cap Verde. Tu je šele ujel ugoden pasat, obrnil jadra za njim ter presekale Ocean od iztoka na zapad v ravni smeri na Ameriko. Ono strašno sargaško močvirje, ki preži sredi oceanskega valovanja na jadrnice, je s tem pustil severno ter se je petinštrideset dni končno izkrcal na enem Antilskih otokov, ne da bi sam natančno vedel, na katerem. Nato se je "Lepa podlasica" še en-

krat odpravila na štirinajstnevno nadaljevanje svoje poti, se nekaj časa borila proti tišini vetrov in končno prešla mimo Malih antil, potem Portorika in nazadnje mimo San Dominga. Sedaj je napočil šestdeseti dan, in kopno, koje je stražar najvil s tako veselim krikom, pač ne more biti nič drugega, kot težko pričakovana Tortuga, za enkrat cilj dolge in težavne vožnje.

Sedaj se odpro vrata na poveljniškem mostiču in na krov stopita kapitan Tomaž Trublet in njegov poročnik Louis Guenole. Preko krova v diru do lestvic ob desnici in po njih na zgornji baterijski branik! Tam si oba zasenčita pogled z rokami ter opazujeta obzorje. Moštvo pa čaka z napeto pozornostjo. Niti Trublet niti Guenole nista bila med onimi vodji, o kojih govore nižji brez spoštovanja.

"Da, to je naš otok," pravi Tomaž po daljšem opazovanju. "Tudi jaz menim," pritegne Guenole. "Saj izgleda natančno tako, kakor nam je Tortugo pred kratkim opisoval stari Kersaint, ki je pred štirimi leti bil večkrat v tem kraju."

Pred seboj sta gledala v veliki daljavi suho zemljo, ki se je skoraj prozorno pomaljala v sinjem svitu na modrem obzorju. Vkljub veliki daljavi so pa mornarske oči dobro razlikovale konture pogorja, na severu ostro odsekane, na jugu pa zložno padajočega v morje.

"V teh vodah tu," pravi Louis Guenole, "sega oko tako daleč, da je res čudovito. Vrag naj me vzame, če bi pri nas tudi najboljši stražar v sanjah mislil, da bo na to daljavo kaj zapazil!" "Izključeno," pritrjuje Tomaž, nato pa zopet umolkne in opazuje v daljavo.

"Lepa podlasica" je drvela po gladini z vsemi jadrni, izvzemši najvišje, ker bi se ne dalo hitro poviti, če zavoji ladja pod nevihto, kar se v teh vročih krajih često pripeti. Vkljub temu je "Lepa podlasica" vozila dobro svojih osem vozlov na uro in Tortuga se je pred očmi vedno bolj večala in bližala. Sinja kopnina je pozelenela v oni baržunasti zeleni barvi, ki je razven na Antilah ne vidiš nikjer drugje. Sredi tega čudovitega in pokojnega zelenila, sredi te prave paše očem, so se sedaj pokazale številne neredno razdeljene bele točke. Največ jih je bilo vrh gričevja. Na baržunu šum in travnikov so te bele točke izgledale, kakor one najfinejše čipke, kakor jih nosi visoka gospoda za okras nad svilo svojih kontušev.

"Glej no," pravi Louis Guenole in kaže s prstom pred se, "zdi se mi, da so v tej lisičji jami pred nami premožni ljudje doma. Kar vidimo tu okrog, ne more biti nič drugega, kot lepi gosposki domovi in gradiči, v katerih se da prav prijetno živeti." "Da," pravi Tomaž Trublet, "mesto samo je na oni strani tik nad obalo. Je že vidim in luko tudi!"

Luka je bila majhen polokrogel zaliv, stisnjen v obalo, nad njo se je pa gnetlo trideset ali štirideset ogromnih in prav nič lepih stavb, ki so kazale, da so najbrže velika skladišča. Z leve strani so temno pozdravljale trdnjave iz rezanega kamnja, in ogenj štirih njihovih zelenobronastih topov se je moral grozno križati z ognjem iz močnega trdnjavskega stolpa na desni strani. Dasi je luka Tortuge proti morju odprta, vendar izgleda, da se ji ni treba bati sovražnih napadov, ki bi se jim izlaska ubrala.

"Tu bomo prav dobro shranjeni," pravi Tomaž, ko si je vse to ogledal. "Louis, pripravi vse potrebno, da se zasidramo, in kar prični s povijanjem jader. Jaz odidem zopet na mostovž." Guenole se nakloni: "Kakor zapoveduješ."

(Dalje prihodnjic.)

FRANCIJA

in francosko ljudstvo

C. PETELIN

(Se nadaljuje.)

Glavna industrijska okrožja so sever okrog Lilla in Valenciennesa, Lotrinska, Pariz in Lyon. Zakladi premoga v Pas-de-Calais in pri Valenciennesu so podlaga za različne železne industrije. Tudi tekstilna industrija je koncentrirana na severu s središči Lille, Roubaix in Tourcoing. Normandija, ki je v splošnem agrarna pokrajina z razvitim poljedelstvom, ima pomembne tkalnice v Rouenu in Elbeufu, ladjedelnice v Cherbourgu in Le Havru, čipkarstvo in pletenarstvo. Na Lotrinskem, kjer je največ železne rude, je osredotočena težka industrija v Briegu in Longwyju, pri Nancyju in Diedenhofnu, na Alzaškem je stara tekstilna industrija v Mulhousu, poleg kalija in drugih rud so v tej pokrajini navrtali tudi petrolejske vrelce. V Burgundiji se je na zakladih premoga dvignila vojna industrija. Le-

Creusot in strojna industrija. St. Etienne je središče industrije trakov in pramenov. V Alpah je z izkoriščanjem vodne moči nastala močna železna, kemična in papirna industrija. V Provenci so veliki zakladi bauxita,

iz katerega pridelujejo aluminij. Imajo tudi manjše rudnike antimona, svine in cinka. Velika je industrija avtomobilov, ki najde največ kupcev doma, ker Francija je dežela z najboljšim in najbogatejšim cestnim omrež-

SUPPLIES FOR SALERNO TROOPS

SOMEWHERE ON A BEACH near Salerno, Italy, air force members unload supplies from an Allied transport, one of many planes rushing men and material to the battle front. These Yanks belong to a fighter group. This is an official U. S. Signal Corps Radiophoto.

YANKS GREETED BY SMILING PAESTUM CIVILIANS

A QUARTET OF AMERICAN TROOPS, members of the U. S. Fifth Army, are shown with a group of happy Italian shortly after the Yanks had taken the town of Paestum in the Salerno area. The troops are usually welcomed enthusiastically, for they bring food and other necessities to civilians.

jem na svetu. (Na 100 kvadratnih kilometrov pride v Franciji 115 kilometrov cest, v Angliji 110, v Nemčiji 68; v U. S. A. 62, v Italiji 23). Poleg kemične (Toulouse) in industrije kavčuka (Clermont-Ferrand) je visoko razvita mizarska, keramična, steklarska in raznovrstna galanterijska industrija in obrt. Tu srečamo pravi tip francoskega kvalificiranega delavca, ki res ljubi svoj poklic in hoče dati svoj izdelkom prave umetniške oblike. O tem reprezentativnem tipu francoskega delavca-rokodelca pravi André: "Kozmopolitski turist bi lahko spoznal našega rokodelca, če bi dal kdaj kaj popraviti. Toda on vrže stvar proč, ne da bi jih dal reparirati. Če pa slučajno le pridé kdaj v stik s francoskim delavcem starega kova, se ne more dovolj načuditi in je navadno presenečen, kakor če bi zagledal posebno vrsto ljudi. Koliko Američanov mi je pripovedovalo o tem!"

Zgodovinski pregled

Od predzgodovinskih časov so se na ozemlju današnje Francije naseljevala najrazličnejša ljudstva, ki niso imela ne skupnega izvora ne jezika. Potem ko so ta ljudstva tisoče let živela ločeno življenje, so končno zrasla v en sam francoski narod. Vendar so ostale globoke razlike v telesni postavi, duševnosti, praktičnih sposobnostih in tudi v samem govoru. Zato je francosko prebivalstvo zelo pisano, posebno ono v Parizu, kjer se še danes križa zelo različna kri. Francija se je morala dolga stoletja boriti z vsemi sosedi, ki so silili na njeno ozemlje. V času, ko se je vsak spor odločal z vojno, je to pomenilo za njo stalno vojno stanje. Francosko ljudstvo se je moralo istočasno ali izmenoma vojskovati na štirih mejah z različnimi italijanskimi vojskovodji, Španijo, Britanijo, Nemčijo in Nizozemsko. Od vseh

evropskih držav je merilo svoje moči z najmnogovrstnejšimi nasprotniki in uspešno prestalo večino vojn.

Vojne so bile odločilne za ustvaritev državne oblike in oblikovanje ljudskega značaja. Vpad in osvojitve, vlada vojaškega stanu so zarezali globoke brazde v vse francosko življenje. Od vojn Galcev s starimi Rimljani so gospodovali Franciji vedno vojskovodje: Cezar, Klodvig, Karl Veliki, Napoleon. Ti so stesali politično obliko Francije, kakor pravi Seignobos.

V prvi zgodovinski dobi so prebivala na francoskem ozemlju ljudstva, ki so jih Grki imenovali Kelte, Rimljani pa Galce. Njihov jezik je izumrl; ostalo je le nekaj stotin besed, ki dokazujejo sorodnost z govoricami Britanije in Irske. Galci so spadali med najbolj bojevitve ljudi starega sveta. Svoje gospodstvo so razširili tudi na velik del srednje Evrope. Osvojili so vso severno Italijo—ki so jo zato Rimljani imenovali Gallia Cisalpina (dočim je bila Francija—Gallia transalpina—onstran Alp)—južno Nemčijo in prodrli do Madjarske in današnje Srbije. Drugi del njihove vojske je preplaval tudi Balkan do Grčije in ustanovil v Mali Aziji državo Galatov. Bretonci, ki so v 5. stoletju pr. Kr. zasedli Anglijo in ji dali svoje ime Britanija, so bili sorodniki Galcev po govoric in običajih. Galci so dali osnove političnemu sestavu Francije. Njihovo razdelitev je prevzela najprej Cerkev, s svojimi škofiji in v glavnem jo je upoštevala tudi francoska revolucija 1789 pri delitvi države na departamente.

Galce so premagali Rimljani, ki so dali deželi enotno upravo in skupen kulturni jezik. Prinesli so v deželo izdelke orientala, grško umetnost in znanost, rimsko privatno pravo, skratka

vsa sredstva tedanje civilizacije. Ko je začel Rim propadati, je tudi tu uvedel absolutistični in aristokratski sistem, ki se je opiral na državni aparat in neusmiljeno iztirjeval davke.

Nato so s severovzhoda pridrli v deželo Germani, ki so uničili vse politične in socialne naprave Rimljanov. Sedemsto let je trajala posurovelost in zmeda. Vendar so ta plemena prinesla novo kri med prebivalce pokrajin severno od Seine. Čeprav je to prebivalstvo prevzelo

RAD BI IZVEDEL

kje se nahaja moj brat FRANK GERM. Leta 1921 je bil na Gilbert, Minn. in potem nisem več slišal od njega. Prosim rojake, da ga opozorijo na ta oglas. Jos. Germ, 922 So. 3rd St., Milwaukee 4, Wis.—(Adv.)

DELO DOBE

ženske za čiščenje uradov
v Union Station Building

Vi lahko naredite svoj del v uni
vojni industriji s tem, da poma
gate transportacijskemu sistemu

STAROST 18 DO 50 LET

Stalno delo sedaj in po vojni

STALNO ALI ZAČASNO DELO

IZREDNO DOBRA PLAČA

Povišanje po 6 mesecih

Udobne delavske razmere

Employment office:

CHICAGO UNION STATION

516 West Jackson Boulevard

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklopu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prijeto eden, dva, tri, štiri ali pet članov in ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enako, na člane ali počlane \$6.00 za eno letno naročnino. Ker pa člani še plačajo pri assessmentu \$1.20 za tednik, se jim to prijeto k naročnini. Torej sedaj ni vzroka, reči, da je list predrag za člane SNP. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini neke, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnimo: Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNP, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo snizati datum za to vsoto naročniku.

Cena listu Prosveta je:

Za Zdruš. države in Kanado	Za Chicago in okolice
1 tednik in \$6.00	1 tednik in \$6.30
2 tednika in \$9.00	2 tednika in \$9.60
3 tednika in \$12.00	3 tednika in \$12.90
4 tednika in \$15.00	4 tednika in \$16.20
5 tednikov in \$18.00	5 tednikov in \$19.50
Za Evropo je \$9.00	

Ipolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto. List, ki je vaša lastnina.

PROSVETA, SNP.

2657 So. Lawndale Ave.
Chicago 23, Ill.

Priloženo polijam naročnino na list Prosveto vsoto \$

1) Ime _____ Čl. družine št. _____

Nazlov _____

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od sledečih članov moje družine:

2) _____ Čl. družine št. _____

3) _____ Čl. družine št. _____

4) _____ Čl. družine št. _____

5) _____ Čl. družine št. _____

Mesto _____ Država _____

Nov naročnik _____ Star naročnik _____

CENA \$3.75 IZVOD

Naroča se pri

PROLETARCU

2301 South Lawndale Avenue, Chicago 23, Illinois

V zalogi tudi ostala književna
dela Louisa Adamiča